

Najważniejsze odkrycia archeologiczne

10. Terakotowa Armia

Odkryty w 1974 roku podczas kopania studni zbiór ośmiu tysięcy figur (fot. powyżej) wypalonych z gliny znajdował się pod ziemią, w grobowcu pierwszego chińskiego cesarza Qin Shi. Wiek znaleziska datuje się na 210 r. p. n. e.

Terakotowa armia miała strzec cesarza i chronić go w życiu pozagrobowym. W jej skład wchodziła nie tylko wojownicy, lecz również ich uzbrojenie i zwierzęta.

Co ciekawe, każdy posąg jest unikalny, twarze i rysy są odmienne.

Pierwotnie figury były pomalowane kolorowymi farbami i posiadały prawdziwy ekwipunek. Niestety barwy po odkopaniu zaczęły blaknąć, zaś wyposażenie skradziono prawdopodobnie niedługo po śmierci cesarza.

Waga tego odkrycia pozostaje nieoceniona przede wszystkim ze względu na to, że terakotowa armia to nasza przepustka w przeszłość. Dzięki glinianym wojownikom, wiemy jak w rzeczywistości wyglądało chińskie wojsko, jego formacja i uzbrojenie (wiemy, że używano mieczy, sztyletów, toporów, włóczni, halabard, kusz i łuków).

9. Rękopis z Qumran

Odnalezione w grotach w latach 1947-1956 w Izraelu w pobliżu Morza Martwego zwoje należały prawdopodobnie do esseńczyków. Zapisane po hebrajsku, aramejsku i grecku zawierają teksty biblijne (fragmenty wszystkich ksiąg Starego Testamentu z wyjątkiem Księgi Estery) a także zbiory regulacji i przepisów tamtejszej wspólnoty. Ogółem 800 manuskryptów pochodzi z okresu II w. p. n. e. – I w. n. e.

Rękopisy znad Morza Martwego uznaje się za największy i najwspanialszy odnaleziony manuskrypt, a także najstarszy jeśli chodzi o Stary Testament. Poza tym dają one jasny wgląd w życie ówczesnych Żydów i jasno dowodzą źródeł chrześcijaństwa.

8. Biblioteka Aszurbanipala

Kolekcja około 25 000 glinianych tabliczek zapisanych pismem klinowym pochodzących z biblioteki asyryjskiego władcy Aszurbanipala została odkryta przez Austena H. Layarda w połowie XIX stulecia.

Ten zbiór tekstów był jednym z największych w swojej epoce jako że król – świetny wódz należał do grona wykształconych kolekcjonerów. Biblioteka gromadziła niemal całą ówczesną wiedzę. Znalazły się w niej pisma filozoficzne, medyczne, historyczne, astronomiczne, administracyjne.

Ukryte przez stulecia dla potomnych znalezisko dostarcza wiele cennych informacji na temat dawnego Bliskiego Wschodu. Oprócz najważniejszego chyba „Eposu o

Gilgameszu” gliniane tabliczki zawierały też pełną listę władców tego rejonu starożytnego świata.

7. Grobowiec Tutanchamona

W 1922 roku brytyjski archeolog Howard Carter odkrył w Dolinie Królów w Egipcie przebogaty grobowiec faraona XVIII dynastii – Tutanchamona. Prawdopodobnie miejsce pochówku władcy było pierwotnie przeznaczone dla kogoś innego z rodziny królewskiej, jednak ostatecznie pochowano tu Tutanchamona jako że zmarł tak młodo.

W grobowcu znaleziono wiele cennych historycznie przedmiotów: rzeźby, rydwany, modele łodzi. Obok mumii panującego umieszczono też dwa płody – prawdopodobnie jego martwych dzieci.

Grób KV62 nie należał do największych, a sam Tutanchamon nie był najpotężniejszym władcą Egiptu. Dlaczego zatem miejsce jego spoczynku jest tak ważne dla potomnych? Otóż jego grobowiec nosił ślady najmniejszej ingerencji, był najmniej naruszony. Z tego powodu stał się niejako punktem odniesienia dla egiptologów, dając niemal pełną listę rzeczy, w jakie wyposażano faraona w pośmiertną podróż. Dzięki niemu wiadomo też, jakie przedmioty najpewniej zrabowano na przestrzeni stuleci z innych grobowców.

6. Pompeje

Pompeje to starożytne miasto założone w VII w. p. n. e. przez Osków, a następnie zarządzane przez Greków, Etrusków, Samnitów i Rzymian. Swój największy rozkwit przeżywało w I w. n. e. Było portem i ośrodkiem wypoczynkowym o czym świadczą liczne wille, świątynie, teatry i łaźnie. Mieszkało tu około 20 000 ludzi, aż do feralnej erupcji Wezuwiusza w 79 r. n. e.

Wybuch wulkanu pokrył miasto kilkumetrową warstwą popiołu, który zakonserwował budowle przedmioty, a nawet ludzkie ciała (dziś to właśnie one robią największe wrażenie).

Pod koniec XVI wieku odkryto zasypane miasto, ale prawdziwe prace archeologiczne zaczęto prowadzić dopiero w XVIII i XIX wieku. Rekonstruowano budowle, plan Pompei, odkopywano dzieła sztuki, sporządzano odlewy ciał.

Ruiny tego starożytnego ośrodka dają nam dziś wgląd w życie codzienne ówczesnych Rzymian. Nagła zagłada zachowała wszystko jak na dobrej fotografii: w jednej części rodzina, która zebrała się razem, gdzie indziej wciąż skuci przestępcy.

5. Jaskinia Lascaux

Kresowe jaskinie w południowo-zachodniej części Francji, w Akwitanii są słynne za sprawą ściennych paleolitycznych malowideł odkrytych w 1940 roku przez kilku chłopców.

Rysunki przedstawiają niemal 2000 postaci zwierzęcych (konie, jelenie, byki, bizony), ale

także ludzi. Poszczególne dzieła powstawały w sporych odstępach czasu. Jaskinia raczej nie była zamieszkała na stałe, a jedynie odwiedzana co jakiś czas prawdopodobnie tylko dla wykonania malowideł.

Lascaux jest największą i najlepiej zachowaną jaskinią prehistoryczną tego typu we Francji. Ukazuje nie tylko niezwykle zdolności ówczesnych artystów (realizm, zastosowanie perspektywy, którą zaczęto ponownie stosować dopiero w XV wieku). Poza tym malowidła dają nam wgląd w istniejące gatunki zwierząt i ich znaczenie dla rysujących.

4. Człowiek Pekiński

Na przestrzeni lat 1923-37 w zespole jaskiń Zhoukoudian w pobliżu Pekinu w Chinach poszczególne grupy badaczy (w tym m.in. Kanadyjczyk Davidson Black) odkrywały stopniowo szczątki człowieka (nazwanego od miejsca odkrycia człowiekiem pekińskim) z gatunku *Homo erectus*: kości czaszki, żuchwy, szkieletu, a także zębów.

Wiadomo, że człowiek pekiński żył prawdopodobnie około 550 tysięcy lat temu, posługiwał się kamiennymi narzędziami i wykorzystywał ogień. Miał masywne szczęki, wydatne wały nadczołowe i nieco mniejszy od współczesnego człowieka mózg.

W czasie II wojny światowej oryginalne szczątki zaginęły, zachowały się natomiast jedynie odlewy skamieniałości uratowane przez Amerykanów.

W 2005 roku wznowiono prace poszukiwawcze.

Człowiek pekiński okazał się o tyle ważny, że pozwolił zrekonstruować pełniejszy obraz naszej ewolucji, gdyż pierwotnie naukowcy uznawali szczątki człowieka z Jawy za zdeformowany okaz małpy. Tymczasem odkrycie z Chin dowiodło, że obaj należeli do gatunku *Homo erectus*, posługiwali się narzędziami i ogniem.

3. Kamień z Rosetty

Czarna bazaltowa płyta zawierająca dwujęzyczny tekst (po egipsku i grecku) została odkryta w trakcie robót fortyfikacyjnych w egipskim porcie Rosetta w 1799 roku przez francuskiego kapitana Pierre'a Francois'a Boucharda w trakcie jednej z kampanii Napoleona. Kamień pochodzi ze 196 r. p. n. e. i zawiera dekret kapłańskich wydany dla uczczenia faraona Ptolemeusza V.

Jako że wersja egipska zapisana została zarówno hieroglifami jak i pismem demotycznym, dlatego kamień z Rosetty był wielkim przełomem dla egiptologów. Pozwolił poznać i odczytać hieroglify, a co za tym idzie całą utrwaloną w piśmie spuściznę tej starożytnej cywilizacji.

2. Inskrypcja z Behistun

Znajdującą się na skale w Iranie inskrypcję odkryto już w 1598 roku, ale jej znaczenie poznano dopiero w 1836 roku. Okazało się, że zapisany w trzech językach (akadyjskim,

staroperskim i elamickim) tekst powstał około 520 r. p. n. e. na zlecenie perskiego władcy Dariusz I Wielkiego i zawiera zarówno fakty z jego życia jak i dziejów. To odkrycie dało obraz nie tylko samej starożytnej Persji, ale przede wszystkim pozwoliło odczytać pismo klinowe, dając tym samym drogę do poznania cywilizacji Mezopotamii, Sumeru, Akadii i Asyrii.

1. Wąwóz Olduvai

Położony w północno-zachodniej Tanzanii, na obszarze Wielkich Rowów Afrykańskich wąwóz został odkryty w 1911 roku przez niemieckiego entomologa Wilhelma Kattwinkela. Dwa lata później jego rodak profesor Hans Reck dokonał pierwszego odkrycia jednak wkrótce prace przerwała I wojna światowa.

Kolejne znaleziska to zasługa małżeństwa, tzw. łowców hominidów – Louisa i Mary Leakey'ów. W Olduvai odnaleziono szczątki trzech różnych gatunków naszych przodków: *Paranthropus boisei*, *Homo habilis* i *Homo erectus*. Ich wiek ocenia się na 2-2,6 milionów lat. Kamienne narzędzia i artefakty są śladem kultur olduwajskiej i aszelskiej.

To odkrycie pozwoliło potwierdzić tezę, że ludzkość wzięła swój początek w Afryce. Poza tym znalezione odciski stóp wskazują w jak bardzo odległej przeszłości nasi przodkowie przyjęli postawę wyprostowaną.